

JOHANN FRIEDRICH JUGLER

Iohannis Friderici Iugleri Oratio de Ciceronomania eruditorum, recitata publice

Weissenfelsae : Richter
1744

EOD – Millions of books just a mouse click away! In more than 10 European countries!

Thank you for choosing EOD!

European libraries are hosting millions of books from the 15th to the 20th century. All these books have now become available as eBooks – just a mouse click away. Search the online catalogue of a library from the eBooks on Demand (EOD) network and order the book as an eBook from all over the world – 24 hours a day, 7 days a week. The book will be digitised and made accessible to you as an eBook.

Enjoy your EOD eBook!

- Get the look and feel of the original book!
- Use your standard software to read the eBook on-screen, zoom in to the image or just simply navigate through the book
- *Search & Find:* Use the full-text search of individual terms
- *Copy & Paste Text and Images:* Copy images and parts of the text to other applications (e.g. word processor)

Terms and Conditions

With the usage of the EOD service, you accept the Terms and Conditions provided by the library owning the book. EOD provides access to digitized documents strictly for personal, non-commercial purposes. For any other purpose, please contact the library.

- Terms and Conditions in English: <http://books2ebooks.eu/odm/html/utl/en/agb.html>
- Terms and Conditions in Estonian: <http://books2ebooks.eu/odm/html/utl/et/agb.html>

More eBooks

Already a dozen libraries in more than 10 European countries offer this service.

More information is available at <http://books2ebooks.eu>

Aug.
6497.
8
6498.
IOHANNIS FRIDERICI IVGLERI
IN REGIMINE SERENISSIMI DVCIS SAXO-QUERFVRT.
ET VVEISSEN. ADSESSORIS

ORATIO
DE
CICERONOMANIA
ERVEDITORVM,

RECITATA PVBLICE,

QVVM

IN ILLVSTRI GYMNASIO
VVEISSENFELSENSI
IVRIS NATVRALIS, POLITICES, ELOQVENTIAE
ET
HISTORIAE LITTERARIAE
PROFESSIONEM ORDINARIAM

D. XXIII. M. SEPT. CIO IOCC XXXXIII.

AVSPICARETVR.

HORATIVS EPIST. LIB. I. EPIST. 19.

*O, imitatores, seruum pecus, vt mihi saepe
Bilem, saepe iocum vestri mouere tumultus!*

VVEISSENFELSAE, LITTERIS RICHTERIANIS.

EX BIBLIOTHECA

CAR. MORGENSTERN

6494.8.6490

DE

CICERONOMANIA*) ERVDITORVM

ORATIO INAUGVRALIS.

Fuit haec singularis quondam, et incredibilis prope, in republica litteraria superstitio, A. O. O. H. vt, si protulissent saecula praeclarum aliquem virum, summaque rarioris doctrinae gloria eminentem, ille non magni solum fieret, et in ore ac sermone omnium versaretur, verum etiam diuorum

a 2

qua-

*) Composui hanc vocem exemplo confirmatus aliorum. Sic habemus voces *zenomania*, *doxomania*, *biβliomania* etc. Vocem *panaiomania* adhibuit MOR-

quasi numero adscriptus, eiusmodi discerneretur a reliquis mortalium cultu, qui non potest non sapientissimo rerum opifici displicere, maiestatemque ipsius longe gravissima violare iniuria. Quo de argumento pleni sunt litterarum annales, et ex venerabili Theologorum ordine illustria nobis ostendunt, prae caeteris, nomina Cypriani atque Augustini, quos Patrum titulo vulgo insignitos coeca satis pietate, sanctissimi simulacri instar, venerata est et adoravit posteritas. In illius enim honorem Carthaginienses, EVAGRIO teste, *) magnificentissimum, extra urbem ad littus maris, templum exstruxerunt, festoque die, quotannis celebrato, memoriam viri esse voluerunt aeternam: huius autem virtutes ac merita tantis ornata laudibus fuerunt, ut modo *sal terrae, et lucerna super candelabrum ecclesiae posita*, modo *flagellum haereticorum*, modo *pater theologorum*, in quo nullus error, cui nemo debeat contradicere, modo *Hercules Christianorum et orbis magister* diceretur. **)

In Ictorum historia nostris praecipue oculis obveniunt Bartolus et Baldus, elegantes illi, si Deo placet, homines, qui olim, repurgata nondum a sordibus suis, pristinoque nitore restituta iurisprudentia, in deliciis atque amoribus habiti, abiiciuntur hac nostra aetate, et sola adpellatione aures, nobilioribus adfuetas nominibus, offendunt. Quis, quaeso, vultu ad seueritatem omnem composito

HOFIVS in *Opusc. de Patavinitate Liuiana* c. XVIII. p. m. 577. in *Diss. eiusdem* coniunctim excusis. De *παρρησια* eruditorum Vir illustris, IO. GVIL. a BERGER, elegantem edidit *Dissertationem* Vitemb. 1723. et, eodem anno, Lipsiae aliam de *Titulomania eruditorum* CAR. HENR. HEEGIVS.

*) *Historiae Eccles. lib. IV. cap. 16.*

**) v. Venerabilis IO. CHRISTOPH. KOECHERI cultissimus libellus de *Idolatria litteraria*. Hannou. 1738. 8. pag. 35.

posito legerit, alterum horum passim vocari *lucernam iuris*, *optimum aurigam in civili prudentia*, *lucem coecorum*, *Numen*, *vel saccum legum*, *Seraphicum*, *omnipraesentem et omniscium*, *qui ubique sit*, *et nihil non dixerit*; *) alterum contra *uberrimum iuris fontem*, *iuris veriusque Monarcham*, *diuinum*, *qui omnia sciat*, **) non vna profecto lingua celebrari?

Neque desunt inter Medicae artis peritos, quos effusore quidam impetu ad excelsius humana sorte dignitatis fastigium euehere conati sunt. De Hippocrate, Medicorum sine controuersia principe, tam honorifica certe apud ciues suos existimatio fuit, vt non facile mentionem eiusdem iniicerent, nisi exquisitam laudis praefationem praemisissent, vt ponerent illi statuas, & ne quid ad veram diuini cultus speciem desiderari videretur, victimas etiam ac preces, quam poterant religiosissime, offerrent. ***) Galenum pariter vt Deum coluisse non nullos, Eusebius memorat, ****) et si prima Christianorum repetamus tempora,

*) v. IAC. CVIACII *Observat. lib. XII. cap. 16. p. m. 403.* edit. Halensis cum praef. Heineccii, POPE-BLOUNT in *Censura celebr. auctor. p. m. 435.* IAN. VINC. GRAVINA *de ortu et progr. iur. civil. cap. 164. p. 120.* edit. Mascouianae, KOECHERVS l. c. p. 49.

**) MARCVS MANTVA, PATAVINVS, in *epitome viror. illustrium*, p. 449. apud PANZIROLVM *de clar. LL interpretibus*, editum Lipsiae 1721. 4.

***) v. HERM. CONRINGIVS *Introd. in artem medic. cap. III. § 8. pag. 85.* edit. Helmst. anno 1687. 4. et NIC. HIER. GVNDLINGII *Otia P. II. c. 3. p. 88, 89.* cf. DAN. le CLERC dans l' *Histoire de la Medecine*, à Amsterd. 1723. 4. mai. *Prem. Part. livr. III. chap. 32. p. 251.* IO. PHIL. BVGGRAFII *Diff. epist. ad Frid. Hoffmannum Libitina ouans satis Hygieae inscripta*, et edita Frf. ad M. 1701. 8. p. 10. et HENRICI LAMPE V. C. *erudita Diss. historico-iuridica de honore, privilegiis et iuribus singularibus Medicorum*, Gröning. 1736. 4. mai. cap. II. § 18. p. 75.

****) *Histor. Eccles. lib. V. cap. ult.*

Medicorum animaduertimus complures, in Sanctorum virorum locum atque ordinem cooptatos. *)

Quantam vero, A. O. O. spectatissimi, quantam exemplorum nubem in Philosophorum coetu conspiciamus, quae recensere ac persequi singula ob suscepti consilii rationem non licet! Omnium igitur nomine prodeat Aristoteles, in quem Peripateticorum ducem quam vesanus maiorum nostrorum, per tot saeculorum decursum, sine modo ac fine euagatus amor fuerit, exinde potest intelligi, quod haec sola, quae ille crediderat, praeuio examine nullo exploratae esse veritatis putabant, et in plerisque Germaniae Academiis ad vnicam Stagiritae regulam iureiurando alligabant novos Philosophiae Doctores; quod scripta eius, sepositis dicam? an spretis plane diuinorum oraculorum libris, in aede sacra interpretabantur; imo, ne ridicula, quibus eum commendarunt, elogia recitem, quod Sanctum quendam esse, e coelo in terras delapsum, manibus pedibusque contendebant. **)

Longius denique procurrens tam factiosus, alios extollendi, furor in ipsam etiam Latinae linguae regionem penetrauit, et virorum quorundam doctissimorum animos abripuit penitus in venerationem Ciceronis, ita quidem, vt ex vniuersis amoenioris stili scriptoribus hunc vnum in oculis ferrent, vnum lectitarent, vnum iudicarent dignissimum, ad quem imitandum exprimendumque omni se cura et labore adcommodarent. Vix, opinor,

er-

*) Laudatus LAMPE l. c. § 37. p. 129. et, cuius ibidem meminit, Diff. de Medicis ab ecclesia pro sanctis habitis, auctore CHRIST. BENED. CARPZOVIO.

**) Cum primis hic euolui meretur celeb. KOECHERVS l. c. a pag. 58. vsque ad p. 73. cf. IO. FRANC. BVDDEVS in *Histor. Ecclesiast. Veter. Testam. T. II. Periodo 2. sect. 6. § 13. p. 1973.*

errauero, si talem superstitionem, ineptam perinde atque incommodam, adpellauerim *Ciceronomaniam*: de qua conuenienter ad statum praesentem loquar forsitan, vbi solemnī oratione suscipiendum nunc, et sustinendum in posterum est eloquentiae et historiae litterariae, in illustri hoc Gymnasio docendae, munus, cuius causa, iam aliquot abhinc mensibus, SERENISSIMUS PATER eiusdem me clementissime huc vocauit. A Vobis propterea, *Splendidissime Augusti Principis Legate*, et caeteri, quotquot adesse laetor, Auditores excellentissimi, summe ac plurimum venerabiles, grauissimi, nobilissimique, a Vobis demisse, et, qua fas est, obseruantia, peto, vt, quo vilioribus vel naturae, vel doctrinae, praefidiis ad recte ornateque dicendum paratus accessi, eo maiori me gratia et fauore subleuare velitis.

Enarranti ergo mihi Ciceronomaniae capita potiora, ante omnia in originem atque causam inquirendum esse video, quae intolerabile hoc vitium produxit primum, productum corroborauit, corroboratum autem in isto collocauit loco, de quo dimoueri statim tollique funditus non posset. Vix enim collaleuauerant, et vitae nonnihil ac vigoris receperant, despectae diu in barbara aetate, animamque velut agentes Musae Latinae, quum nouum illis dedecus imprimerent, novos morbos concirent, et ipsas iam exsequias minarentur inficeti quidam homines, omnique verborum concinnitati hostes infestissimi. Qui vt vulgari eximerent se turbae, vt inusitati quidquam introducerent, et, quod aliis forte modis efficere non contigerat, nominis sui famam in plurimas propagarent orbis partes, inaudito adhuc exemplo dicendi genus adfectabant, quod non obscurum tantum esset, ac difficillimum intellectu, sed ob-

obsoletum etiam, asperum, hirsutum, vnoque verbo : detestabile.

Hac igitur mente, ignobili prorsus naturae vi concitati, ad pertinaciter fugiendos cultiorum litterarum thesauros certo quasi sacramento se obstrinxerant, sibi que delegerant scriptorem, tanto magis, quod ad stilum attinet, vituperandum, quanto remotiorem ab eiusmodi dictionis ornatu deprehendimus, quo tot veteres Romanae rei publicae ciues, suo quodam iure, sempiternam sibi laudem pepererunt. Sed quis erat ille ipse scriptor, quem tanta sequebantur audacia? Non ignoratis Apuleium, Auditores, Africa oriundum, et saeculi, post natum Christum, secundi hominem, non indoctum quidem illum, monstrosa tamen ac tumida Latinitate abundantem, in conquirendis, ut nominantur vulgo, epithetis prae sedulum, deque nimio orationis flore, Sophistarum proprio, qui ad pompam atque ostentationem comparatus esse totus solet, infelicissime sollicitum. Hunc sibi, tamquam speculum, in quod perpetuo inspicerent, proponebant ante oculos: hunc non legebant frequenter, sed ediscebant propemodum: huius subinde glandibus, quam fruge denuo reperta, vesci malebant durioris palati conuiuiae. Praecipuus inter eos corruptelae auctor, et antesignanus haud dubie, perhibetur Philippus Beroaldus, Bononiensis patria, qui nescio quas in Auctoris sui scriptis latere Veneres existimans, illud, quod de Plauto apud Fabium *) exstat, Apuleio etiam attribuere non erubuit, Musas scilicet eiusdem esse sermone loquuturas, si loqui Latine vellent. Festi-uum profecto et argutum de Apuleio iudicium, Auditores! Quasi vero hic solus custodiat, quicquid suauitatis,

quic-

*) QVINCTILIANVS *Instit. Orat. lib. X. cap. 1. p. 506.* edit, Gesner.

quicquid facetiarum humanis concessum ingeniis est! Quasi ad hoc formati simus vnice, vt, clariores licet fontes ad se nos inuitent, illorum tamen poetarum exemplo, quos priscus quidam pictor ea, quae Homerus euomuerat, audis excipientes faucibus finxit, *) lutulentas Apuleii aquas haurire diligenter debeamus! Ego quidem, si meo res ageretur arbitrio, haberentque vota, quo caderent, peruelim certe, aut nunquam Latina Musae lingua vtantur, aut elegantiori verborum adparatu, et mascula magis facundia, instructae differere incipiant. Facili nunc intelligetis negotio, Auditores pro sua quisque dignitate honoratissimi, quid occasionem potissimum dederit Ciceronomaniae. **)

Postquam enim isti corruptae orationis patroni saeculo, supra decimum, quinto sextoque regnum fere tenuerant, et voces, inter alia, ex Faunorum atque Aboriginum aetate collectas, sed proscriptas merito, in lucem conspectumque omnium, auctoritate dictatoria reduxerant: surgebant tandem, in Italia maxime, qui grauiissimo ingemiscientes malo tam indigne turpiterque Latinas tractari litteras, ferre diutius moderato animo non poterant. Circumspicienda proinde remedia erant, quibus occurrerent pesti, vires iam maximas adsequutae; quod alia ratione euenturum ex voto esse desperabant, nisi Ciceronem opponerent Apuleianis, scriptisque ad illius stilum excultis effrenatam horum temeritatem coercerent atque infringerent. Quod consilium, ad restituendam Latinae linguae dignitatem salutariter susceptum

*) v. AELIANVS *Var. Histor. lib. XIII. cap. 22.*

**) Confirmant, quae de Apuleianis disserui, celeberrimus Vir, IAC. BVRCKHARDVS, *de linguae Latinae in Germania satis Hannou. 1713. 8. Tomo I. cap. 6. p. 458. sq.* et DAN. GE. MORHOFIVS in *Polybistore litterario Tomo I. lib. 4. cap. 14. § 3. p. m. 906. edit. nou.*

ptum, quo pacto damnari explodique mereatur, ego sane non reperio. Quotus enim quisque tam rudis est, ingenioque tam hebeti, ut nesciat, Tullium castitate sermonis, copiaque ac pulchritudine superiorem habere neminem? Quotusquisque vel non ipse legit, vel audiuit ab aliis, antiquis iam temporibus a Quintiliano, peritissimo harum rerum iudice, scriptum fuisse: ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit? Ita hoc peruulgatum est, nec lippis forsan ac tonsoribus incognitum, ut, si largius immorari huius viri laudibus vellem, verendum non sine causa esset, ne idem obiiceretur mihi, quod Antalcidas Lacedaemonius exprobrauerat quondam Sophistae, ad audiendum Herculis encomium eum inuitanti.

Verum enim vero quae esse solet mortalium indoles, ut rarissime mediocritatem feruent, iustosque intra limites sese contineant, de recta quoque via mox deflecebant isti Latinitatis vindices, et adeo se Ciceronis lectione efferebant, adeo exardescabant ad imitationem eiusdem, ut se solos Phoebi sacerdotes crederent, et reliquos scriptores omnes tamquam stipites, aut si quid hisce excogitari vilius potest, reicere, ac non sine supercilio adspernari viderentur.

Desideratis exempla, Auditores? In promptu sunt varia, quae memorabo Vobis, ut cognoscatis ipsi, dixerim vera, nec ne? Primum occupet locum Pater purpuratus, primus quippe inter eos, qui nimio Ciceronis studio inclauerunt. Ad Petrum Bembum, ornamentum alioquin saeculi sui, (inciderat autem eius aetas in decimum quintum, et quod excurrit,) ad Petrum, inquam, Bembum haec

haec pertinent, qui, obseruantissimus Tullii, vno eo Latinam terminabat linguam, qui ab eiusdem vestigiis transuersum vnguem recedere, aliasque vsurpare voces, quibus ille vsus haud fuerat, grande putabat nefas, et morte piamdum, imo, quod mireris, qui tanti aestimabat Latinitatem suam, ex Ciceronis voluminibus anxie conquisitam, vt eam ne cum Mantuano quidem se commutare velle Marchionatu, profiteretur.*). Sed haec leuia haecenus: nouimus, quae imputantur eidem, grauiora. Tradidit enim SCIPIO GENTILIS, humaniorum olim ICTORUM nobilissima portio, eum audacter damnassee omnes Pauli, Apostoli, Epistolas, easque, per ludibrium, Italia voce *Epistolaccias* dixisse, et amico auctorem fuisse suasoremque, vt eas nunquam attingeret, vel iam lectas resumeret nunquam, si ad scribendi venustatem, et oratoriam dicendi vim, adspiraret.**). Impie satis a senatore Patris Romani sanctissimi! Nolim tamen ego tanti eum criminis reum facere, quum, vt recte loco quodam IOH. CLERICVM***) obseruare memini, nec amicum illum Bembi nominauerit Gentilis, nec ad idoneos, quibus haberi fides queat, hac in

b 2

re

*) v. POPE-BLOUNT in *Conf. celebr. auctor.* p. 555. 556. BATLE *Dict. hist. et crit. art. Bembus*, VVALCHII V. C. *Historia Critica Lat. Linguae cap. XVIII.* p. 726. edit. nou. DAN. FRID. IANVS in *Diff. de nimio Latinit. studio* Lips. 1711. adiuncta eiusdem libello *de doctioribus umbraticis Vir.* 1720. 8. vt taceam plures auctores.

**) GENTILIS *Comment. in Epist. ad Philemon. cap. XVIII.* et THOM. LANZIVS in *orat. contra Italiam* apud POPE-BLOUNT l. c. cf. IO. CHRISTOPH. VVOLFII *notae ad Casauboniana* p. 242. sq.

***) v. BIBLIOTH. CHOISIE T. I. pag. 344. vbi haec: *Scip. Gentil auroit dû dire, à qui et quand Bembe dit, où ecrivit une semblable chose, et en donner de bonnes preuves. Car il y a dans ces paroles non seulement de l'impieeté, mais aussi une si grande imprudence, qu'on a de la peine à se persuader, que Bembe, qui étoit Italien, et qui connoissoit le monde, l'ait pû commettre. Ces accusations vagues sont bien souvent de pures calomnies.*

re testes prouocauerit. Et ex eadem quoque ratione persuaderi mihi vix patiar, ea, quae addi a nonnullis solent, ex Bembi ore vel calamo excidisse, nunquam se peius collocasse tempus, quam in legendo sacro Codice. *) Quocunque autem modo se res habet, quid vetat, quominus suspicemur, non de rebus, non de aureis Dei verbis, haec intellexisse Bembum, sed de Latina potius versione, eaque vulgata, quam nemo facile inter elegantioris stili libros retulerit? **)

Quemadmodum igitur Bembus solum esse Ciceronem existimabat, qui semper in manibus versari, qui placere domi, qui delectare foris, qui pernoctare nobiscum, peregrinari, rusticari deberet; ita etiam eo intendebat ingenii nervos omnes, ut in partes suas pertraheret alios, et hoc ipso opinioni, quam animo imbiberat, plus ponderis atque auctoritatis conciliaret. Neque optato consilium successu carebat. Aderat enim, qui obedientiam sponderet, religiosissimus sectator, Christophorus Longolius, in pleno salis, lepidoque illo Erasmi dialogo, cui *Ciceroniani* nomen dedit, praecipue, ut videtur, traductus. ***) Hunc, adolescentem adhuc, omnes, qui exstant, veterum

*) Idem vulgo de Angelo perhibetur Politiano, viro saeculi XV. incomparabili, simulque hoc subiungitur, eum odas Pindaricas longe praefereudas psalmis Davidicis dixisse. Sed hominis integritatem felicissime detexit, et narrationem hanc, fundamento destitutam omni, exposcit illustris Vir, FRIDER. OTTO MENCKENIVS, in *vita Politiani Lips. 1736. 4. p. 432. sq.* quo in opere dubium profecto est, magisne mirari stili elegantiam, an rerum exquisitissimarum vbertatem, debeamus.

**) v. IOH. FABRICIVS in *Histor. Biblioth. suae, P. III. p. 79.* et BVDDEI *Isag. ad Theol. uniuers. lib. priore cap. 4. §. 3. p. 110.*

***) Vt ego exemplari, quod prodiit *Lugd. Bat. 1643. 12.* Tam belle auctor ridiculos Ciceronianorum mores depinxit, ut nemo sine summa animi voluptate ab huius libelli recedere lectione possit.

veterum Romanorum libros strenue peruolutantem adeo mox, firmata paullulum aetate, adfixum Ciceronis operibus vidisses, vt nec minis vllis, nec Attalicis etiam conditionibus, dimoueri ab iisdem depellique potuisset. *) Quid praeterea, exoptatissimi Auditores? Adpropinquabat extremum rerum, mors: colligendae iam sarcinulae erant, anima in primoribus veluti labris constituta. Nonne tunc opus erat quam maxime, vt grauiora meditaretur Longolius, vt in posterum prospiceret, deque aeterna magis felicitate, quam de scriptis suis, angeretur? Sed altiores omnino radices egerat immodicus in Tullium amor. Etenim temperare sibi non poterat, quin commendaret amicis, vt, quae prius, verbis vndique arcessitis, scripta edidisset opuscula, illa penitus abolerent. **)

Quid de Paulo Manutio dicam, quem integros saepe menses in elaborandam impendisse epistolam, referunt vna cum Scioppio non pauci? ***) Nemini hoc mirum videbitur, qui, vt res ipsa postulat, confiderauerit, cum in chartam coniecisse primum animi sensa, post seposuisse haec in aliquot dies, tum relegisse ter et amplius, formularum, ex Cicerone decerptarum, indices consuluisse, vertisse stilum, deleuisse, mutasse, addidisse. Quae vero tantum abest, vt de vniuersis huius viri epistolis adfirmari posse probarique contendam, vt legerim potius varias

*) v. CASP. SAGITTARIUS in opusculo *de lect. atque imitat. Ciceronis*, p. 53.

**) v. IAC. BYRCKHARDVS libro supra laudato, p. 465. quo loco ex elegantissimo DAVID. REIFERI Commentatione *de Latinitatis Magistris* ea commemorat, quae huc pertinent.

***) DAN. GE. MORHOEIVS in *Polyhist. Tom. I. lib. I. cap. 23. n. 57. p. 282.* edit. nouiss. cf. idem *de Patauinis. Liuiana cap. XIII. in f. ERASMVS in Ciceroniana p. m. 128. et 140. itaque GVNDLINGIVS de numero oratorio, in Gundlingianis P. XXVIII. p. 232.*

rias, ex quibus adparet luculenter, cum prosperam rarius contigisse Manutio valetudinem, tum brevissimum non nunquam temporis spatium concessum scribenti fuisse.

Transeo ad Andream Dudithium, Quinque ecclesiensem aliquando Episcopum, eodemque tempore, quo Manutius vixit, illustrem, *) qui ex incredibili in Ciceronem studio libros eius omnes, at quanta volumina! ter manu sua, nec sine ingenti delectatione, descripsit:**) non alio, quantum conicere licet, consilio, quam quo verba illius, figuras, numeros, et generationem elegantias quascunque, certius atque facilius memoria retineret.

Eodem pariter morbo Lazarum implicitum fuisse Bonamicum, oratorem Patauinum, passim legitur. Maluit ille cum Tullio loqui, quam esse Pontifex Romanus, ***) quibus verbis quid, quaeso, proferri praeclarius potest? quid gloriosius? quid ad commendandam Ciceronis elo-

*) v. de eo *Observat. select. e Halens. Tomo V. obs. 11.* quae auctorem BVDDEVM habet, vti me docuit STOLLIVS in *notitia libror. Biblioth. suae*, P. XIII. p. 429. Addatur summe venerabilis VVALCHII *Hist. Crit. Lat. Linguae* p. 688. edit. nou.

**) Stimulatus forte exemplo Demosthenis, qui Thucydidem decies descripsisse dicitur. v. MORHOFII *Polyh. T. I. lib. 6. c. 2. p. 958.*

***) v. PETR. REINHARDVS de eo, quod in Latinitate minus, et nimium est, in *Tomo VII. Miscellaneor. Lipsiens. a Pezoldo collectorum* p. 284. ANDR. IVL. DORNMEIER in *Diff. de vitioso Ciceronis imitatore*, adiecta Vorstiano libro de *Latinitate selecta*, vulgo suspecta, § LXVIII. pag. 315. edit. Gesnerianae, BVDDEVS in *Isag. ad Theol. vniuers. lib. I. c. 4. p. 113.* et VVALCHIVS l. c. pag. 727. Superbia hominis vel ex sequenti loco apud MORHOF. de *Patauinit. Liuiana*, p. m. 577. *Dissertationum*, cognosci potest: illud sane lepidum est, inquit auctor, quod Georgio Fabricio Patauii eximiam latine loquendi peritiam in Melanchibone dilaudanti Lazarus Bonamicus respondit: profecto ille homo incipit loqui: quasi Melanchibon, si cum Italis conferatur, tantum balbutiat, cuius tamen latinitas adeo nitida et pura est, ut maiorem, quam illa Italarum dictio, ingenuitatem et aequales spires.

eloquentiam ad commodatius? Quanti hunc animi fuisse putatis, spectatissimi Auditores, qui, ut minore fruere-
tur laude, maximos etiam honores, dignitatem in coetu Pontificio supremam, (quamuis oblatam nondum,) libentissime promptissimeque repudiavit?

Nulla quoque iniuria fieret Iacobo Sadoletto, Mario Nizolio, *) Paulo Cortesio, **) et, qui versione sua Codicis sacri, quum purae dictionis iusto esset studiosior, diuinarum litterarum auctoritati plurimum detraxit, Sebastiano Castellioni, ***) si eos omnes iam persequeretur, et quam seruili se modo Ciceroni addixerint, vberiore sermone declararem. ****)

Sed

*) Tanta huius viri in Ciceronem suum veneratio fuit, ut etiam singulari Opusculo Coelium Calcagninum perstrinxerit, propterea, quod is in disquisitionibus, ad Tullii de officiis libros editis, Ciceronem impugnaret. Quasi solus hic auctor errare nunquam potuerit! v. IO. ALB. FABRICII *Biblioth. Lat.* Vol. I. p. 124. edit. nouiss.

**) Ille vnum saltem, eumque Ciceronem, imitandum duxit, et mutata, quam primum animo conceperat, sententia, sic tandem ad Politianum, cum quo illi, huius rei causa, controuersiae non nihil fuerat, scripsit: *ego malo esse affecta et simia Ciceronis, quam alumnus, aut filius, aliorum.* vid. *Epistol. Politiani lib. VIII. epist. 17. p. m. 312.* et celeb. MENCKENIVS *l. c. pag. 196. sq.*

*** v. PETR. DAN. HVETIVS *de claris interpretib. p. 190.* POPE-BLOUNT *in Cons. celebr. auct. p. m. 702.* et BVDDEVS *in Isagoge, libro post. c. 8. p. 1540.* Magno tamen apparatu eum defendere studuit venerab. VVOLLIVS *in Diss. critica de eo, quod pulchrum est in versione Castellionis, nouae editioni versio- nis illius praemissa, § VIII. sq.*

****) A non-nullis etiam inter Ciceronianos referri solent Marc. Anton. Maioragius, et Marc. Anton. Muretus. Et verum quidem est, Maioragium, qui primum Antonius Maria Comes dicebatur, purae Latinitatis amore incensum, hoc immutasse nomen, tamquam barbarum, auribusque Romanis insolens, vti commemorat illustris vir, AVGVSTIN. a LETSER *Medit. ad Pand. Vol. IX. p. 802.* Interim tamen tantum abest, ut superstitiosus Tullii cultor fuerit, ut alia potius ex oratione eiusdem adpareant, quae *de modo proficiendi in eloquentia* inscribitur, et in orationibus coniunctim editis decima sexta est. Ita enim p. 402. edit. Colonienfis d. a. 1614. disserit: *Si quis Caesarem tantum at-*

Sed mittam hos, paucisque adhuc ostendam, quantae et nimia hac Ciceronis imitatione proueniant ineptiae, quanta incommoda enascantur.

Ac primum quidem largientur mihi, quicumque mortalium conditionem perspectam rite habent, non omnia, quae magni grauesque auctores dixerunt, adeo perfecta esse, numerisque suis ac partibus expleta, ut limam in eorum operibus desiderare nemo debeat. Cui enim lassitudo nunquam obrepit? quis non dormitat interdum? vel quis minimum eodem semper animi vigore, eadem alacritate gaudet? Quae quum ita esse quotidiana doceat experientia, Tullius etiam, sub eo licet vniuersa eloquentiae vis eruperit, suis tamen vitiis laborat, nec mendis caret, quibus illius scripta inquinavit librariorum incitiae. Haec si quis probet, *) si quis ad suum transferat stilum, nonne, quaeso, inepte agit, aliisque ludibrio est? Petro illud Bembo euenit, qui semel persuasus, nil nisi aurea, cedroque digna, Ciceroni excidisse, vocabulum *multissimus*, apud eundem repertum, tamquam Ciceronianum secure vsurpauit. Postquam autem et MStis, iisque sinceris, Codicibus obseruarunt Critici, non scripsisse

que Ciceronem lectitaret, alios autem omnes optimarum artium scriptores contemneret, quales ego nonnullos agnosco: is certe nunquam inter eruditos enumerari posset. Quamuis enim elegantem ac politam sibi fortasse dicendi facultatem pararet: tamen si quis diligentius aduertat, in eius oratione nullae vires, nulli nervi, nulla solida doctrina, nulla denique recondita eruditio, sed verborum tantum ornatorum volubilitas, et inanis quidam cum incunditate sonus perspicitur. Quod sane in Christophoro Longolio, quem vnum maxime Ciceronianum esse volunt, apertissime videre licet etc. Ad Muretum autem quod attinet, ita eius causam egit IAC. THOMASIVS in praefatione, orationibus eiusdem praemissa, ut, qui aliquid monere contra possit, futurum ego credam neminem.

*) cf. DORNMEIERVS in Diss. iam memorata de vitioso Ciceronis imitatore § XXVIII.

plisse Tullium *ex multissimis miseriis*, sed potius ex multis *meis* miseriis, adparuit simul, corruptam hanc lectionem Bembi perstrinxisse oculos, eique turpiter imposuisse. *)

Si porro res contemplemur, eiusmodi exprimendas verbis, ex quibus veram illarum significationem commode liceat intelligere: fieri profecto non potest, quin et hic superstitiosi Ciceronis imitatores labantur haud raro, et iis, quae clara sunt atque perspicua, quasi noctem aliquam imprudenter offundant. Quot enim hodie res habemus, Ciceronis aevo penitus incognitas! Quas qui verbis eius definire atque explicare voluerit, nae ille nimium se torquet, sudabit nimium, ac denique, exantlato labore inutili, eam lectoribus adferet molestiam, ut vel plane non, vel difficillime saltem, cogitationes scriptoris adsequantur.

Larga se hic exemplorum seges in Bembi praecipue scriptis offert. Nemo nescit, quid in rebus diuinis significet fides: at ille maluit Ciceroniane loqui, quam Christiane, ideoque in eius vocabuli locum *persuasio* substituit. Iesum, seruatorem nostrum optimum maximum, vel *heroa* vocat, vel *patrem patratum*; Apostolos eius *patres et conscriptos*; ecclesiam *rem publicam Christianorum*; sacrum Codicem *antiquas litteras*; excommunicationem *aqua et igni interdictionem*; peccatum animorum *contractam labem*; aggerem e terra *turrim terream*; Ludouicum, Gallorum quendam Regem, *Aloysium*, addita faceta hac obseruatione: *quem isti* (barbari scilicet, qui non ita, ut Bembus, Latinam callent linguam,) *Ludouicum adpellant*. Si dixerimus: peccata morituro condonantur, quis est, qui nos minus capiat? Bembo sordet haec formula. Illa se magis commendat: *Dii superi, manesque, morituro placantur*. No-

c

lim

*) vid. IOH. GOTTL. HEINECCIUS in *Fundam. stili cultioris* P. III. c. 1. § 14. p. 348. edit. Gesner. et IOH. NIC. FVNCCIUS de *lectione auctor. classicor. Lemgon.* 1730. 4. cap. V. § 8. p. 60. cf. cap. VIII. § 4. p. 100.

lim ego scribere: spiritum sanctum oravi. Bambus, si adhuc esset in viuis, cohorresceret sine dubio, irasceretur, insignis me ignorantiae accusaret: nunquam enim haec talia ex diuino Ciceronis ore fluxerunt. Meliora docet purae dictionis admirator. *Diuinæ mentis, vel Zephyri coelestis, auram suppliciter sum precatuc*, hoc Latinum, hoc elegans est, et ad stilum Tullii compositum felicissime. *)

Titianum nominatum fuisse sui temporis finiam, quod cuncta esset imitatus, IULIVS CAPITOLINVS **) memoriae prodidit: ego, quin idem indicium in Bambum, ac reliquos eius socios, iure conueniat, eo minus dubitauerim, quo euidentioribus id ipsum speciminibus me comprobasse existimo. ***)

Quem vero eius conditionis homines indefessi huius studii fructum ferunt? Quibus praemiis, quo plausu compensatur isthaec imitandi sollicitudo? Experiantur id, quod de Caluo eleganter pronunciat Tullius, ****) vt, dum metuunt, ne vitiosum colligant sanguinem, etiam verum perdant. Hoc enim tam diuturno ingratoque negotio, tantis curis atque vigiliis, quales ne hostibus quidem imprecer, castam quidem dictionem acquirunt plerumque, sed aridam simul eandem frigidamque reddunt: nerui deficiunt atque

*) v. IVST. LIPSIVS *Misc. Epist. cent. II. epist. 57.* et IOH. CLERICVS dans la *Bibl. choisie Tom. I. p. 318. seq.* CHRIST. BECMANVS in *Manud. ad Lat. linguam, Hanouiae 1629. 8. mai. cap. X. p. 64.* et, qui de Castellione non nulla, eiusdem generis, profert, GER. IOH. VOSSIUS *Instit. Orator. lib. IV. c. 3.* itemque DORNMEIER. *l. c. § XLV.* vbi tandem *magno*, inquit, id argumentum est, etiam inter Latinitatis cultores esse, qui subinde ineptiant, risu, quam laude, hac quidem in re, digniores; quos tamen, si quis miserabitur potius, quam ridebit, beneficium adflictis tribuet. Add. CHRIST. HENR. VVELSIUS de *Stilo Romano*, Chemnitii 1724. 8. lib. II. p. 132. seq.

**) In *Maximio Iun. p. m. 268.*

***) Acerbiore de Ciceronianis voce vsus est Io. Passeratius, quos quippe *Ciceronianos* vocauit, referente illustri BERGERO in *praefat. ad librum de pulchritudine naturaliorationis Lipsf. 1719. 4. pag. si numeres 78.*

****) In *Bruto cap. LXXXII.*

atque succus, praestantiores extinguuntur ingenii scintillae, fugiunt gratia et venustas, ex quo consequitur tandem, ut lectores, quodam oppressi languore, obdormiscant paullatim stertantque. *) Ratio non longe debet arcessi. Mira est ingeniorum diuersitas, quae generat orationis producit itidem diuersa. Ille sublimem amat stilum, atque splendidius exsurgentem, hic tenuem suspicit, et ab omni alienum pompa: ille abundanter et copiose loquitur, hic breuiter strictimque mentem exponit suam: alius facetiis delectatur et iocis, alius ad gravitatem potius, et ad seria tantum, natus esse factusque videtur. Fingamus igitur, Auditores, quendam in seruili Ciceronis imitatione dies noctesque consumere, qui ad Laconicum dicendi modum ipsa natura fertur, quid aliud vniquam efficiet, quam ut eum aduersus genium suum pugnare, inuitaque imitari Minerua, manifesto comperiant omnes? **) Quamquam enim non diffiteor ego, reperiri quodammodo in Tullii scriptis posse vniuersa haec stiligena; hoc tamen verissimum omnino atque certissimum est, vbertatem cum primis seueritatemque laudatissimo viro adeo esse propriam, ut inter plurima, quae peperit eius ingenium, haec tantum non sola eluceant.

Illud etiam silentio praetermittere nulla ratione possum, eos, qui in vnius Ciceronis verba iurarunt, pessime de

C 2

re-

*) cf. hic Auctoris cuiusdam dialogus, qui inscribitur *Cicero relegatus et reuocatus*, ac libro Vorfiano de *Latinitate selecta* adiectus est, p. m. 319. ubi haec potissimum leguntur: *attende, quaeso, animum, et vide, quotquot Ciceronem sibi imitandum proposuerunt*, (sermo autem de iis tantum esse videtur, qui nimii fuerunt Ciceronis imitatores) *si non omnes sunt aridi, ieiuni, squallidi, meticulosi, exsanguis, sine nervis, sine coloribus, aut steriles, aut imbecillum partum edentes etc.*

**) vid. HEINECCIUS in *Fund. Stili P. I. c. 2. § 42. p. 134.* edit. Gesner. et summe venerab. MOSHEMIVS in elegantissima praefat. de *linguae Latinae cultura et necessitate*, addita *Folietae libris de linguae Latinae usu et praesentia*, Hamb. 1723. 8. §. XI. p. 27.

reliquis scriptoribus, stili nitore spectatissimis, mereri. *) Etenim dum valere hos ipsos iubent, et a se procul recedere; adeo relictos ab ingenio esse, naturaque iam senescente productos, arbitrantur, (vt, quae sana, quae pulchra, quae graua sunt, remota ab iis longissime fuerint. Quae res, difficile dictu est, quam absona sit, quantumque bonitati diuinæ aduersetur, quae quippe non in vnum hominem, sed in plures alios, elegantiam sermonis ac suauitatem effundere voluit. Quidni ergo Terentium, Nepotem, Caesarem, Liuium, Velleium, Plinius, et quotquot suis in dicendo virtutibus, veluti luna inter minores ignes, emicant, quidni hos ita liceat adiungere Ciceroni, vt, in quo quisque scriptorum fortior est altero, et venustior, in eo postponendos esse caeteros iudicemus? **) Quidni ad vsus seligamus nostros ac reseruemus, quicquid excellenter dictum siue a Cicerone, siue ab alio, videbitur: haud secus vt apes, quae mira sedulitate circumuolant, et per laborem plurimum non ex vno frutice, sed ex variis floribus, decerpunt mella, et in cellulis suis recte atque ordine disponunt?

Quantum denique temporis misere perdunt, et e manibus elabi patiuntur, illi homines, qui tam molesto labore Ciceronis aucupari verba solent! Quot bonae sententiae effugiunt interim! Quot scripta, quae amplificare litteras, vel quasdam saltim illustrare partes earundem possent, prorogantur in dies! Quot sapius adfecta manent! Quot minimum, si prodeant aliquando integra, ita prodeunt, vt praeter formulas Tullianas, ex solo forsitan Nizolio, aliis-

ue

*) cf. MYRETVS *Variar. lection. lib. XV. cap. 1.* in quo hac ipsa de re mentem suam prudenter solideque exponit.

**) QVINCTILIANVS *Inst. Orat. lib. X. cap. 2. p. 514.* edit. Gesner. *Quid ergo, inquit, non est satis, omnia sic dicere, quo modo Marcus Tullius dixit? Mihi quidem satis esset, si omnia consequi possem. Quid tamen nocet vim Caesaris, asperitatem Caelii, diligentiam Pollionis, iudicium Calui, quibusdam in locis assumere?*

ue indicibus, coaceruatas, fere nihil inest, quod ad communem spectet utilitatem, lectorumque rationibus vlla ex parte conducatur!

Quorsum autem haec tota oratio, Auditores O. O. honoratissimi? Tantaene me imprudentiae, tantaeque temeritatis esse creditis, ut mortuo insultare leoni, quique per tot saecula in summo fuit et honore et pretio, eum ego virum de quieta laudis possessione delicere, ac stili elegantioris studiosos reuocare ab eiusdem imitatione dehortarique constituerim? Deus meliora, quae so! Alia iam ex me audiuitis, quae hac me suspicione absoluant. Manet, Auditores, manet Cicero, et, dum ipsae super erunt Musae, manebit decus Latii, manebit illi parta eloquentiae fama, quam sibi iure vindicat. Euoluatur igitur, legatur, expendatur: si quid occurrat, quod cum primis placet, quod miram prae se fert elegantiam, illud in succum conuertatur et sanguinem. Neque vero ea hoc superstitione fiat, qua Bembus, Longolius, aliique fecerunt, quos et ipse Cicero, gloriae alioquin audior, quam satis erat, rideret suauiter, si ex cineribus suis redire in vitam, eorumque spuriam imitandi rationem perspicere paullo adcuratius posset. *) Sic imitemur virum summum, quemadmodum imitatus ipse est Demosthenem, Isocratem, Platonem, Hortensium: sic ponamus nobis eundem ante oculos exprima-

mus-

*) Praeclara sunt, quae exstant apud MELCH. IVNIVM in orat. de imitat. Ciceronis, Oration. T. IIII. in fine: Erit igitur, studiosi adolescentes, ad quos meae potissimum haec oratio spectat, Ciceronis vobis imitatio curae ac cordi: sed ita, ne illorum rationem approbetis, qui illico, Germanos se Ciceronis arbitrantur, cum periodorum in initiis, et clausulis, certis voculis utuntur: repetunt crebro Etsi: Quamquam: Si quis vestrum: Claudunt sententias particula, videatur. Non illius quoque institutum sequemini, qui cum in Epistola quadam Ciceronis legisset: accumberem hora nona: Ciceronianum sese fore arbitratus est, si non nisi hora nona accumberet. Neque eorum studium commendabitis, qui in externis saltem quibusdam consistere imitationem censent, ideoque simiae potius, quam veri Ciceronis imitatores habentur etc.

musque, vt Aonius solebat Palearius, *) et hac nostra aetate viri quidam longe doctissimi consueuerunt. Habemus nimirum, et vtinam habeamus diu! Schwartzios, habemus Kappios, habemus Gesneros atque Ernestos, qui ornant pulcherrimo dicendi genere patriam, et amantissimi sunt Tullianae facundiae, sed ingenua quadam et liberali, non seruili atque anxia, imitatione **) ad eam, qua florent, nominis celebritatem, propitiis Musis, peruenerunt.

Horum laudabilem in lectione oratoris eximii prudentiam de meliori commendabo nobilissimis illis iuuenibus, qui illustres huius Augustei ciues erunt, meaeque se committent fidei. Factum enim est diuina prouidentia, Principisque nostri Serenissimi, Domini IOHANNIS ADOLPHI, clementia, vt mihi eo ipso tempore, quo Hamburgi, cuius florentissimae vrbs meminisse dulce est, alia meditabar, honorificum Professoris ordinarii munus demandaretur. Quod quo gratius mihi iucundiusque accidit, homini quippe, qui nihil magis habuit in votis, quam vt docendo scribendoque consumere posset aetatem: eo sane acriores iam sentio stimulos, eo vehementius ad illa rite peragenda impellor, quae pietatis in Deum, quae demissionis erga optimum Principem leges expolcunt.

Tibi proinde, AETERNVM NVMEN, propter innumerablem, quae per totum vitae cursum, et hoc praecipue anno, larga in me manu congeffisti, beneficia, maximas persoluo habeoque gratias: Tibi attribuo vnice, quod in-

*) MORHOFIVS in Polyhist. T. I. lib. 1. c. 23. n. 55. p. m. 282. ita iudicat, et recte quidem, de Paleario: Hic mihi quis discrimen imitationis videat: nam longe aliter sonat, quo d. Palearius scribit, quam Longolius, et alij incepti Ciceronis imitatores.

**) In mentem hic veniunt GER. IOH. VOSSII verba de imitatione cap. IIII. § 3. pag. 117. Opp. Tomo III. vbi haec: ingenuam imitationem adpello, quando non verbum verba reddimus, sed sic aliena tractamus, vt non in alterius possessionem irruisse, sed iure nostro venisse, credamur: quaeque aliena sunt, ob dissimilem faciem non pro alienis habeantur, sed agnoscantur pro nostris.

genium mihi sit ad tractandas litteras excolendasque non plane ineptum, quod sano corpore ac robusto, sine quo sua mens alacritate destituitur, vsus perpetuo fuerim, quod conciliauerim mihi, qui subuenirent rebus meis, patronos complures, et, ne hoc etiam relinquatur intactum, quod tam feliciter mihi honesta successerint consilia, ut ne fingere quidem et optare meliorem vnquam euentum potuissim. Ardentissimis autem Te, SUMME DEVS, precibus imploro, velis posthac itidem adesse mihi propitius, ut, quam Tuo nutu, Tua auctoritate adgredior nunc prouinciam, eam diligenter curem, prudenterque tuear, et ad nominis Tui sanctissimi gloriam, publicaeque rei prosperitatem in iis, quae moliar, quae docere tentabo, respiciam. Quodsi enim, quae verba LACTANTII *) sunt, vita est optanda homini, nullam aliam ob causam viuere optauerim, quam ut aliquid efficiam, quod vita dignum sit, et quod vtilitatem hominibus adferat.

Post Deum accedo ad Te, SERENISSIME PRINCEPS, Patriae Pater, huiusque celeberrimi Gymnasii Nutritor Indulgentissime: accedo, inquam, ad Te, et omnem, quae a grato exigi sperarique ciue potest, animi demissionem, insolita adfectus laetitia, effundo. Probasti nuper et confirmasti illam sententiam, quam peritissimi rei litterariae Quatuoruii **) de qualicunque mea doctrina dixerant,

*) *De Officio Dei cap. XX.*

**) Fuerunt illi Vir perillustis et excellentissimus, CAROLVS GOTTLOB de BOSE, Senatus sanctioris et Regiminis, itemque Consistorii Quersurtensis Director grauissimus, quem nunc, proh dolor! immatura mors nobis eripuit; Vir illustis et excellentissimus, AVGVSTVS IVST, Consiliarius intimus, et Camerae Director, quem studiorum meorum Maecenatem demisse suspicio; Virique maxime venerabiles, ac de re sacra insigniter meriti, IOHANNES CHRISTIANVS STEMLERVS, et ERNESTVS GODOFREDVS BREHMIVS, quorum ille primarius in aula Serenissimi Principis nostri Sacerdos, Consiliarius ecclesiasticus, Consistorii Adfessor, et in terris Quersurtensisbus Superintendens, ut vulgo dicitur, generalis est: hic, itidem Consiliarii ecclesiastici, et in Consistorio Quersurtenli Adfessoris, dignitate ornatus, nostrae simul ciuita-

xerant, ac deinceps, pro incomparabili, qua fulges, gratia, vacuefactum quendam in hoc Musarum et bonae mentis sacrario me occupare locum iussisti. O beatum me, qui talis nunc Principis imperio subiectus viuam, cuius tenerrius in ciues amor, cuius mansuetudo erga alios, cuius iustitia, cuius in bello fortitudo ac dexteritas, cuius de flore studiorum et conseruando, et augendo, cura incredibilis tot hominum sermonibus praedicantur, quodque omnes omnium laudes complectitur, cuius gloriosissimi Maiores ex potentissima Domo Saxonica nati fuerunt! Tribuat Deus, tribuat dignam clementiae Tuae vicem, summotisque incommodorum periculis compenset eam cum his, quae in terrarum orbe putantur optima: in primis autem Te seruet, Domine, seruet Coniugem Serenissimam, ac diuinitus donatam, seruet Celsissimam Filiam; at lacrimosis quoque Tuorum votis annuat, quorum haec summa est, vt prolem mox virilem, Tui simillimam, videas et osculeris, quae post seros annos ditionem capiat patriam, magnique Parentis virtutes ad infinitam transmittat posteritatem! Nihil habeo quod addam, praeter preces, religiosissimo mentis cultu conceptas, vt Tua illa, AVGVSTE PRINCEPS, gratia, nec laudanda satis nec aestimanda, cuius exoptatissima iam signa conspexi, frui porro et gloriari Tuum patiaris seruum, quo licet beneficio omnium, quos ad aliquam dignitatem prouexisti, sim indignissimus, fide tamen et obsequio, demississime Tibi exhibendo, nemini, quisquis ille fuerit, quicquam concedam.

Saluete nunc Viri amplissimi, ac doctrina et meritis
 tis, adiectionumque locorum; Antistes, et nunc Theologiae quoque in illustri
 Augusto Professor Ordinarius, salutatur. Hos dignos laude viros, amantissimosque mei, Clementissimus Princeps constituerat, vt de Gymnasio emendando
 essent solliciti.

tis excellentes, Fautores atque Collegae maximopere suspiciendi ! Et honori mihi duco, et voluptatem percipio non mediocrem, quod ita mecum agere voluit rerum humanarum moderator, ut suauissimo vestro interesse concilio, et in hac ipsa cathedra, quam ante Vos duo Schieferdeckeri, pater et filius, adfinitate mihi coniuncti, mirifice ornarunt, vestros labores, ad vtilitatem publicam suscipiendos, subleuare meis in posterum liceat. Nostis omnes, quantum illustre hoc Gymnasium, a Gloriosissimo AVGVSTO sapienter constitutum, Serenissimo Principi nostro debeat, cuius munificentia, tam luculentis comprobata speciminibus, in saecula ibit, iustamque aliquando annalium partem conficiet : nostis haec, Viri optimi, et mecum pro eo, ac decet, collaudatis : sed noui ego etiam, quam singulari studio, quam praeclara contentione Vos enitamini, ut clementissimae Principis voluntati satis fiat, quamque per octoginta fere annos hic Musae sedem habuerunt, eam iucundiores in dies et feliciores experiantur. Premam igitur, quantum in me est, vestigia vestra, et eandem mihi legem insculptam in animo esse arbitrabor. Vos modo, quod enixe rogo, in vestram me recipiatis familiaritatem, Vobisque persuadeatis, malle me hac prorsus carere lingua, quam beneuolentia illa atque integritate, qua me complexi estis, abuti, et otia vestra, mansuetiorum litterarum culturae consecrata, indecoris altercationibus perturbare.

Dum autem Vos intueor, Generosi Nobilissimique Iuuenes, Ciues illustris Augustei politissimi, verba me deficiunt propemodum, quibus meum vestris inseruendi commodis ardorem declarare paullo apertius possim. Ostendam ergo re ipsa, nihil mihi prius esse, nihil antiquius, quam ut aliquando, in Academicis currentes stadiis, intelli-

gatis, non luisse Vos operam, in meis praelectionibus consumptam. Vobis me deuoueo totum: huc omnia conuertam consilia, huc, quicquid facultatis mihi et doctrinae inest, dirigam, ne, si docuero, fidem desideretis, diligentiam, perspicuitatem, neue, quod indignum omnino esset hac saeculi nostri luce, amoeniores artes quasi Syrtes ac scopulos praeteruehamini, adeoque altiores disciplinas illotis, quod aiunt, manibus contrectetis. Tria sunt necessaria, si quis haud vulgaris eruditionis fieri particeps voluerit. Primum audire, et attente quidem, eorumque auersari morem debet, qui lectiones frequentant quidem, sed aut nugas interim agunt, aut animo peregrinantur, aut, quod longe grauius est, obstrepunt audientibus, et ipsius saepe doctoris mentem e tranquilla sua sede statuque depellunt. Tum requiritur optimorum scriptorum lectio, priuatos intra parietes, singulis diebus, instituenda, ita tamen, ut ingenii subinde vigor crescat, ut iudicium acuatur, ut memoria exerceatur, et magnas verborum ac rerum diuitias paret. Denique vacandum etiam scriptioni est, ut animi nostri sensa eleganter apteque exponamus, et, quae didicerimus, ad communem ac diuturnum proferamus usum, illisque, quibus viua prodesse voce non licet, beneficio stili opitulemur. Haec, o mei! quin strenue obseruetis, cur dubitauerim ego, quum Vos, erectioris indolis Iuuenes, studiorum, non otii, causa sciam ad hanc omnes ciuitatem confluisse? Pergite, dum, quod ille ait, *) integer adhuc aevi sanguis est, solidaeque suo robore vires stant, pergite, quaeso, hac, qua bene coepistis, via; Deoque confisi certissimos et amplissimos laborum vestrorum fructus expectate, qui tanto esse dulciores solent, quanto difficilior non nunquam eorum perceptio videtur.

*)u. VIRGILIUS *Aeneid. lib. II. v. 638.*

www.books2ebooks.eu